

PREVOD KOT SESTAVINA SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI V KIDRIČEVI ZGODOVINI SLOVENSKEGA SLOVSTVA

Izrecna Kidričeva namera v njegovi Zgodovini slovenskega slovstva I–V (1929–1938) je bila predstaviti celoten inventar in novo vrednotenje slovenske literarne produkcije do leta 1819, leposlovje in neleposlovje, izvirno in prevedeno literaturo. Prevodi vseh vrst so bili vključeni v celoti, vendar obravnavani neenakomerno in ovrednoteni delno, v glavnem s stališča njihovih slovenskih značilnosti in kvalitete.

France Kidrič's manifest intention in his *History of Slovene Literature I–V* (1929–1938) was to present a complete inventory and a new evaluation of literary production in Slovene up to 1819, including fiction and non-fiction, native and translated writings. Translations of all genres were included in toto, but treated unequally and evaluated partially, predominantly in view of their Slovene features and merits.

Naslov Kidričeve literarnozgodovinske sinteze je tradicionalen – sestavlja ga tribesedna sintagma Zgodovina slovenskega slovstva.¹ Ta naslov so dali svojim analognim delom že Kleinmayr,² Glaser³ in Grafenauer,⁴ v celoti ali deloma ga je ob upoštevanju Janežičeve⁵ variante, ki namesto izraza zgodovina rabi pregled, ohranjala tudi večina poznejših avtorjev, npr. Slodnjak,⁶ Boršnikova,⁷ Legiša,⁸ Pogačnik in Zadavec,⁹ Kos.¹⁰ Skriti vzrok za trdoživost te sintagme je morda njena učinkovita fonično-ritmična figuriranost: akcentuacijsko je urejena kot hiperkatalektični anapestni trimeter (uu-uu-uu-u oz. ooóooóooóo) – njegov zaključek se sliši tudi kot adonij (-uu-u oz. óooóo); beseda slovstvo, ki sama zase zveni arhaično, v povezavi s pridevnikom slovensko ustvarja močno konzonantno-vokalno aliteracijo (ponovitev začetnih fonemov slov) in asonanco, ker se v obeh besedah ujemata tudi končna vokala, ne glede na sklon. Očitni vzrok za njeno uporabnost pa je vsekakor vsebinski, saj besedi slovensko slovstvo opredeljujeta predmet in beseda zgodovina metodo sukcesivne kronološke obdelave.

Seveda je ta naslov kljub svoji globalni določnosti tako širok, da predmeta ne opisuje natančneje in zajetega zgodovinskega obdobja ne konkretizira. Kidrič oboje določeneje opredeljuje v podnaslovih: spodnjo časovno mejo sicer označuje eluzivno

¹F. KIDRIČ, *Zgodovina slovenskega slovstva od začetkov do Zoisove smrti, I–V* (Ljubljana, 1929–1938).

²J. KLEINMAYR, *Zgodovina slovenskega slovstva* (Celovec, 1881).

³K. GLASER, *Zgodovina slovenskega slovstva, I–IV* (Ljubljana, 1894–1900).

⁴I. GRAFENAUER, *Kratica zgodovina slovenskega slovstva, I–II* (Ljubljana, 1917, 1919).

⁵A. JANEŽIČ, *Pregled slovenskega slovstva* [...] (Celovec, 1854).

⁶A. SLODNJAK, *Pregled slovenskega slovstva* (Ljubljana, 1934).

⁷M. BORŠNIK, *Pregled slovenskega slovstva* (Ljubljana, 1948).

⁸*Zgodovina slovenskega slovstva, I–VII*, ur. Lino Legiša (Ljubljana, 1956–1971)

⁹J. POGAČNIK, F. ZADAVEC, *Zgodovina slovenskega slovstva, I–VIII* (Maribor, 1968–1972).

¹⁰J. KOS, *Pregled slovenskega slovstva*. (Ljubljana, 1974).

in jo tako pušča odprto (od začetkov), zgornjo omejuje z letnico 1819, ki pa dejansko tudi ni navedena, ampak implicirana v opisni sintagmi do Zoisove smrti; slovstvo razčlenjuje kot pismenstvo, književnost in literaturo, torej kot slovensko književnost v celoti, ki obsega vsa zapisana, ohranjena ali samo evidentirana literarna in neliterarna besedila v slovenskem jeziku. Taka časovno-zvrstna vseobsežnost je dejansko tradicionalna, uveljavili so jo že bibliografsko-zgodovinski popisi slovenske književne produkcije od Trubarja¹¹ do Pohlina¹² in Erberga.¹³ Na inovativnost Kidričeve literarne zgodovine torej opozarjata predvsem kategoriji obseg in cena, zajeti v pojasnjevalnem podnaslovu Razvoj, obseg in cena pismenstva, književnosti in literature. Kidrič je res pomembno izpopolnil vednost o slovenskih besedilih in s tem o obsegu slovenske književnosti, poleg tega pa je temeljito prevrednotil ne samo nekatera posamezna dela, ampak celotno produkcijo nekaterih avtorjev in obdobj.¹⁴

Toda to še ni vse; glavne metodološke novosti so razberljive iz nadrobnejše razčlenbe navedb v Pregledu vsebine: presenetljivo je, da so naslovi poglavij in njihovih razdelkov oblikovani pravzaprav kontradiktorno naslovu celotnega dela, predvsem njegovemu osrednjemu terminu slovstvo. Ta je pač skupno ime za besedila; toda Kidriču očitno ni šlo za to, da bi se ukvarjal samo s kronologijo in vrednotenjem vseh znanih slovenskih besedil, temveč je hotel izčrpno in dokumentirano pokazati njihovo zaledje, tj. raznovrstne spodbujevalce njihovega nastanka. Težišče svojih raziskav je torej zaradi boljšega razumevanja slovstva prenesel s književnosti na njeno kulturnozgodovinsko ozadje, ali drugače povedano, s teksta na kontekst. Končni rezultat je široko upoštevanje in natančna obdelava konteksta ter sorazmerno kratka, sumarična obdelava tekstov.

Poudarek na genetskem aspektu konteksta je opazen že v opredelitvi časovnega obsega v podnaslovu Od začetkov do Zoisove smrti: mejnika Kidričeve literarne zgodovine nista niti literarni deli niti literarna dogodka. Pod nedoločnim, neeksaktnim izrazom začetki so obdelana prva ohranjena slovenska besedila ali njihovi drobci, za katere se zdi, da so nastajali nepovezano, slučajno, zaradi trenutnih potreb, ne zaradi literarnega programa; a še pred njimi Kidrič obravnava potencialne možnosti za nastanek slovenskega pismenstva od naselitve Slovencev pod južnovzhodne Alpe, tj. možnosti, ki jih za nastanek nacionalne literature določajo narodova kultura, njegove institucije in vrednote. Začetki so torej bolj začetki slovenske narodne zgodovine kot slovenskega pismenstva. – Zaključka prav tako ne zaznamuje kak literaren dogodek, temveč smrtna letnica ljubitelja, kritika in mecena ustvarjalcev iz različnih panog slovenske kulture, barona Žiga Zois.

Notranjo razčlenitev označujejo v tem okviru tri evropsko pomembna ideološko-kulturna gibanja, ki so spodbudila velik del knjižne produkcije od 16. do 19. stoletja –

¹¹ P. TRUBAR, *Register und summarischer Inhalt aller der Windischen Bücher* (Tübingen, 1561).

¹² M. POHLIN, *Bibliotheca Carnioliae* (Ljubljana, 1803).

¹³ M. URŠIČ, *Jožef Kalasanc Erberg in njegov poskus osnutka za literarno zgodovino Kranjske* (Ljubljana, 1975).

¹⁴ Prim. D. DOLINAR, Literarna umetnost v delu Franceta Kidriča, *Slavistična revija* XXIV (1976), 103–118, 267–278.

protestantizem, rekatolizacija in prerod. Te oznake seveda nimajo samo časovne, ampak tudi prostorske dimenzije, ki s slovenske perspektive segajo v sosednje ali celo v bolj oddaljene evropske dežele. Kidrič torej kaže kontekste slovenskega literarnega dogajanja v njegovih dejanskih povezavah z dogajanjem v drugih evropskih deželah in jezikovnih območjih ali v odvisnosti od tistega, kar je nastajalo drugje. Značilni problemski sklopi, ki jih sistematično opazuje in nekatere tudi po večkrat navaja v Pregledu vsebine, so npr. mesto v Evropi, tj. mesto v okviru evropskih narodov, zlasti zamudnikov, in državni, evropski in pokrajinski okvir, v katerem so pogosto omenjeni Nemci, Nemčija in Avstrija, Slovani, Dunaj in Gradec, največkrat pa kranjski okoliš, ki je implicitno označen kot osrednji slovenski okoliš, ker se ob njem vedno pojavljajo obrobni okoliši, tj. Primorje ali Primorski okoliš, Koroško ali Koroški okoliš, Štajersko ali Štajerski okoliš itd..

V mreži teh časovnih in prostorskih koordinat se pojavljajo avtorji, institucije in dejavnosti, a le redko besedila. Med avtorji so v Pregledu vsebine kot posamezniki imenoma omenjeni Trubar, Vergerij, Hren, Popovič, Pohlen, Kumerdej, Japelj, Herberstein, Zois, Linhart in Herder, kot skupine pa zlasti generacije in krožki, npr. prva, druga, tretja protestantska generacija, Trubarjeva generacija, Hrenova generacija, katoliška Trubarjeva generacija, preroditeljski krožek). Med institucijami obravnava Kidrič javne in zasebne, ki pa so bile širšega pomena: tiskarne, posebej Trubarjevo slovensko in hrvaško tiskarno ter Ungnadov biblijski zavod; društva, posebej Akademijo operozov; biblioteke in knjižnice, posebej Zoisovo knjižnico; cerkev in šolo, časopisje in gledališče. Med knjigami sta izrecno navedeni le dve slovnici, Pohlenova in Gutsmanova, sicer pa so besedila obravnavana pod širšimi skupinskimi oznakami: beležke, repertorij, spomeniki, književnost, literatura, dramatika, pesniška proza, znanstvo, tj. znanstvena proza, podrobneje opredeljena kot slovnica, slovar, zgodovina, literarna zgodovina, zemljepis, folklor. Prevoda torej Kidrič ne postavlja za nikakršen mejnik v slovenski literarni zgodovini; tega pojma v nobeni povezavi, niti direktno niti indirektno, npr. z omembo kakšnega konkretnega prevedenega besedila, ne uporabi za oznako nobenega njenega obdobja – čeprav je ravno iz njegove knjige videti, da je v stoletjih, ki jih zajema, pri nas nastalo in se tiskalo več prevedenih kakor izvirnih besedil.

Nasprotno kot v shematskem vsebinskem pregledu, kjer besedila niso upoštevana kot orientacijske točke pri razvrstitvi in obdelavi gradiva, pa so v gradivu zajeta vsa besedila, med njimi tudi prevodi raznovrstnih izvirnikov – religioznih, pedagoških, pravno-upravnih, znanstvenih, zlasti filoloških, in literarnih del v ožjem pomenu besede. Poleg natisnjenih so omenjeni tudi rokopisni, ohranjeni in zgubljeni, pa tudi samo načrtovani, če je le o tem ohranjeno kakšno pričevanje. Še več, Kidrič ne obravnava samo slovenskih prevodov, ampak vsaj omenja tudi druge, npr. nemške in latinske prevode slovenskih avtorjev, tu in tam celo prevode, značilne za slovstva »zamudniških narodov«, s katerimi v »evropskem okviru« primerja prav tako »zamudniško« slovensko slovstvo: splošno, brez konkretnega naslova npr. omenja prvi gornjelužiški »prevod moderne aktualne pesnitve« in prvi srbski »prevod modernega romana« (str. 164), srbski »prevod priznane komedije« (str. 205) in češke šolske prevode grških in latinskih klasikov (str. 555), določno pa navaja gornjelužiški prevod odlomkov Klopstockove Mesijade Augusta Teodorja Rudolfa Möhna (str.

365) in Jungmanova češka prevoda Miltonovega Izgubljenega raja in Chateaubriandove Atale (str. 366).

Prevodi so torej zajeti izčrpno, brez opazne selekcije in tudi brez težnje po zamolčevanju dejstva, da gre za prevode, obravnavani pa so kolikor le mogoče analogno izvirnim slovenskim besedilom. To pomeni, da se Kidrič ne pogloblja v razmerje med prevodom in izvirnikom, ne ukvarja se z izvirnikovim avtorjem in jezikovno-literarnim kontekstom, pač pa ga prevod zanima kot slovensko besedilo v kontekstu slovenskega slovstva in prevajalec kot slovensko pišoči avtor.

Prevajalca, ki ga imenuje s starinskim izrazom »prevodilec«, sistematično identificira po imenu, po narodnosti, če ni Slovenec,¹⁵ in po stanu ali poklicu. Važna sta mu njegova izobrazba in znanje jezikov, posebno obvladanje slovenščine. Zanima ga njegova motivacija, pri čemer loči, ali gre za posamezen prevod ali za večji opus. Prevod je namreč lahko del literarnega programa, »repertorija«, ki ga je sestavil prevajalec sam ali pa kdo drug, npr. Trubar zase in za slovenske protestante. Omenja, če je prevod posebej naročen,¹⁶ če je nastal na kakšno manj obvezno zunanjo pobudo ali zaradi prevajalčeve osebne odločitve, morda celo posebne afinitete do izvirnika.¹⁷

Dokaj sistematično ugotavlja čas, kraj in okoliščine nastanka prevoda, kraj in čas objave, tiskarja in založnika, včasih tudi obseg naklade, ponatise itd. Pri zgodnejših tekstih podrobno navaja jezikovne, zlasti pravopisne in leksikalne značilnosti prevedenega besedila, izbiri črkopisa in dialekta, rabo tujk, posebno germanizmov, kroatizmov, rusizmov. Kdaj pa kdaj tudi ocenjuje, ali gre za inovativno ali tradicionalno, dosledno ali nedosledno, pravilno ali napačno pisanje: prevod je lahko jezikovno inovativen, spodbuden, pozitiven, ali pa potujčevalen, razvojno zaviralen, negativen.

Včasih se dotakne tudi tematskih in zvrstnih značilnosti prevedenega besedila in ga oceni glede na njihovo vlogo v razvoju slovenskega slovstva. Včasih poseže celo v problematiko prevoda kot odvisnega besedila in omenja njegovo razmerje do izvirnika, vendar predvsem iz zanimanja za prevajalčev način dela, ne toliko zaradi značilnosti besedila. Pri posrednem prevodu ga bolj od tujejezičnih predlog zanimajo povezave s prejšnjimi slovenskimi prevodi istih besedil, torej ob interlingvalnem prevodu upošteva tudi intralingvalnega. Tako npr. o Pohlinovih bibličnih prevodih domneva, da so »predelava Kastelčeve prireditve« (str. 237).

Ne da bi se spuščal v podrobnosti, ki ob primerjavi prevoda z izvirnikom nujno odpirajo širšo problematiko mednarodnih kontekstov nacionalne književnosti, pa je kar pogosto uporabljal tradicionalni oznaki za dva različno usmerjena tipa prevoda – »doslovnega«, tj. dobesednega, in svobodnega, ki ga je opisoval kot »ponašitev«, prepesnitev ali predelavo. Oznake je včasih presenetljivo povezoval – prevod je npr.

¹⁵ Npr.: »Češki cistercijan v Stični si je napisal okoli 1428 molitev pred pridigo (13).«

¹⁶ Npr. Vodnikove Pesmi za brambovce, ki jih Kidrič imenuje »politična lirika«, so prevod Collinovih Lieder Oesterreichischer Wehrmänner, narejen po naročilu avstrijske vlade (prim. str. 365, 437, 443). Vodnik, Primic in drugi so po naročilu prevajali »državne razglase« in učbenike (444, 488, 542).

¹⁷ To bi veljalo npr. za Zoisov prevod Bürgerjeve Lenore, pa tudi za Vodnikov prevod Lhomondove slovnice francoskega jezika (267, 530–531).

označil za dobeseđen, hkrati pa pisal o njem tako, kakor da gre za izvirno besedilo: »Prva slovenski pisana slovnica francoskega jezika je menda precej dosloven prevod Lhomondovega izvirnika.« (Str. 530.)

Dobeseđen prevod ocenjuje pozitivno, če mu pripisuje pozitivno vlogo v razvoju slovenske literature, tako npr. Knoblovemu prevodu Cochenove Genovefe, ki uvaja k nam novo literarno zvrst.¹⁸ Negativno pa je ocenil »dobeseđen prevod« verzificiranega teksta, ki na račun pomenske »dobeseđenosti« zanemarja izvirnikovo oblikovno urejenost: o osnovnošolskih učbenikih iz začetka 19. stoletja, tj. »felbigerijanskih abecednikih, ki so imeli tudi verze«, piše, da »so morali ostati goli doslovni prevodi, ker si oblikovalec prvih slovenskih mladinskih verzov niti slovenskih rim ni upal iti iskat.« (Str. 457).

Negativno je včasih ocenjen tudi »prosti« ali »svobodni« prevod, tj. prevod z elementi priredbe, in sicer s podobno utemeljitvijo – ker je oblikovno okoren, neskladno z izvirnikom. Kot neustrezno »ponašitev« označuje npr. Zoisov prevod Bürgerjeve Lenore (str. 267), ker je Zois »Lenoro in Vilhelma podomačil v Lenko in Jurija« in ker je »dejanje, ki se vrši v izvirniku po končani 7-letni vojni, prestavil v dobo, ko se je Lavdon 1789 boril s Turki pred Beogradom, a je 'novi cesar', torej pač Leopold II. napravil kraj krvavemu boju« in 14. avg. 1791 sklenil mir s Turki. Zameri mu verzifikatorsko nespretnost, tj. »ritmične pogreške; namigavanje, da je 'revščina jezika' kriva prevodilčevih težkoč pri iskanju rim; trditev, da Bürgerjev refren ni prevedljiv; nedosledno rabo naglasnih znamenj itd.« (str. 267).

Na drugi strani pa sta Linhartovi priredbi Richterja in Beaumarchaisa ne glede na medsebojne razlike deležni vsega priznanja: »Linhartov delež je pri 'Županovi Micki' precej drugačen kakor pri 'Veselem dnevu'. V prvi komediji je nemška komedija Jožefa Richterja, ki jo je videl avtor na Dunaju, le 'obdelana', to se pravi, 'Županova Micka' je skoraj dosloven prevod. 'Veseli dan ali Matiček se ženi' je pa mnogo več kakor dosloven prevod Beaumarchaisove komedije 'La folle journée, ou le mariage de Figaro'. [...] Radovljčan, ki je delal po francoskem izvirniku, si je izposodil iz predloge sicer snov in njeno zapovrstnost, toda obenem je izpričal svoj samostojni realistični odrski talent: smotrno je znal dejanje prestaviti na Gorenjsko, črtati osebe, ki so se mu zdele nepotrebne, krajšati tekst tudi v drugih ozirih, prilagojevati karakteristiko oseb, izpuščati Beaumarchaisova nepriljučna politična namigavanja, vnašati preprodne elemente in reševati obenem problem slovenskega odrskega jezika.« (Str. 713–714.) Skratka, »z 'Županovo Micko' in 'Matičkom', ki sta bila oba srečno izbrana in spretno ponašena, so dobili Slovenci prve dramske tekste s trajno vrednostjo.« (Str. 268.)

Te navedbe kažejo, da Kidrič večkrat zelo posplošeno, premalo utemeljeno¹⁹

¹⁸ »Prevod hoče biti dosloven: prevajalec ni izpreminjal niti obsega niti sloga. Knjižici pritiče pažnja zaradi tega, ker ima vidno mesto v kronologiji slovenske zabavne proze: to je prvi slovenski prevod daljše moralistične povesti.« (455–456).

¹⁹ Prim. A. GSPAN, *Zgodovina slovenskega slovstva*, I (1956), 394–400, in K. ŠALAMUN BIEDRZYCKA, (Še enkrat) primerjava med Beaumarchaisovim Figarom in Linhartovim Matičkom, *Primerjalna književnost XIII/1* (1990), 15–26, in *Obdobje slovenskega narodnega preporoda*, ur. Matjaž Kmecl (1991; Obdobja, 11), 163–175.

ocenjuje skupni učinek treh različnih aspektov posameznega prevoda: 1. kvaliteto izbora, tj. izvirnika; 2. razmerje prevoda do izvirnika; 3. vlogo prevoda kot samostojnega besedila v razvoju slovenske književnosti, kar mu je najpomembnejše. Slovensko književnost opisuje tako, kakršna je, ne skriva pa, da bi mu bilo ljubše, če bi bila drugačna, tj. če bi bilo v obravnavanih obdobjih manj prevodov in več izvirnikov, čeprav se izrazoma »prevod« in »izvirnik« pri tem izogiba.²⁰

Zato so Kidriču seveda med prevodi, pri katerih ne moti jezikovna in oblikovna okornost, ljubši tisti, ki kažejo več samostojnosti ali izvirnosti – torej tisti, ki so manj prevodi in bolj »ponašitve«, tj. prilagoditve slovenskemu ambientu in miselnosti. Tako npr. ugotavlja, da »med pomembnimi teksti protestantskega slovenskega repertorija zavzemajo prvo mesto prevodi biblijskih tekstov« (str. 69) in da je med njimi najpomembnejša Dalmatinova celotna Biblija, v kateri »so dobili Slovenci končno prvi literarni vzorec trajne vrednosti, velepomemben tekst, ki je bil mnogo sposobnejši, da vpliva normativno na novi literarni jezik in njegovo pisavo nego pa slovnica in slovar« (str. 70), vendar pa bolj ceni Trubarja kakor Dalmatina, kajti »Trubar je zagovarjal kompilacijo, vsi ostali suženjsko-doslovno prevajanje«. (Str. 47.) – »Trubar se je gibal svobodno med vulgato in Luthrom ter mnogokaj po domače in samo po zmislu prevel« (str. 69 – po Brezniku, Literarna tradicija v 'Evangelijih in listih, DS XXX, 1917, 170, 225, 279, 333), medtem ko Dalmatin »prevajal ni po izvirniku, ampak po Luthru in je le semtertje radi večje varnosti pogledal tudi v grški ali hebrejski tekst ter njega latinski prevod.« (Str. 69.) »Trubar je bil med slovenskimi pisatelji najizrazitejši predstavnik eklekticizma in samostojne kompilacije.« (Str. 68.) – Še določnejši sta glede tega Kidričevi izjavi o »glavnem janzenističnem pisatelju« Matevžu Ravnikarju²¹ in o slovenskih šolskih knjigah.²²

Kidrič se je torej s problemom prevoda kot zgodovinar slovenskega slovstva neizogibno moral spoprijeti, toda spoprijel se je samo z njegovo konkretno pojavnostjo, ne z načelno-teoretičnimi aspekti prevoda kot posebnega vezanega teksta s svojim lastnim razvojem, estetiko in zakonitostmi. Tako ni niti iskal niti opažal načelnega skupnega stališča slovenskih in drugih protestantskih prevajalcev, ki so zagovarjali in prakticirali »zvest in razumljiv prevod«, ali slovenskih in drugih razsvetljenskih prevajalcev: Zois in Linhart sta npr. ne glede na razlike v jezikovni spretnosti, domisel-

²⁰ »Slovenski protestantski pisatelji /torej ne prevajalci!/ niso bili samonikli glasniki novih bogoslovnih smeri. V zgodovini reformacije jim pripada le mesto skromnih, čeprav nesebičnih in navdušenih propagatorjev tujih idej in prenašalcev tujih literarnih oblik. Vendar je v nekaterih spisih njihovega cerkvenega repertorija več kompilacije !/ ter več važnih dopolnil in značilnih vrinkov, nego bi človek pričakoval od spisov, ki tvorijo začetek književnosti zanemarjenega in zaostalega naroda.« (67).

²¹ »Na žalost je tudi sedaj neprimerno več prevajal nego samostojno in izvirno jezikovno oblikoval.« (657).

²² »Nedvomno se da tudi jezikovnokulturni šolski praksi, kakor se je razvijala po terezijanski reformi, mnogokaj očitati. [...] Presenetljivo načelo, da morajo biti slovenski šolski teksti le prevodi nemških, in to tudi npr. v kratkih pripovedih, ki bi morale vendar prinašati najintimnejše proizvode dotičnega naroda, je bilo ovira za vsakršen zdrav razvoj slovenske šolske in mladinske književnosti ter pljus v obraz vsaki solidni pedagogiki in vsaki upravičeni zahtevi spoštovanja slovenskih preradnih literarnih prizadevanj!« (707).

nosti in uspešnosti, pa tudi v daljnosežnosti svojega modificiranja izvirnika delala po enakem postopku »poslovenitve«, tj. po principu svobodnega prevoda.

Mnoge posebnosti slovenske književnosti je Kidrič obravnaval problemsko, načelno in v novih povezavah, problematiko prevoda pa je na splošni ravni obšel, tako kakor drugi avtorji analognih nacionalnih literarnih zgodovin. Na konkretni ravni se v njegovem odnosu do prevoda kaže ambivalentnost, v kateri pa vendarle prevladuje stališče, da je prevod v primeri z izvirnikom manjvredno besedilo. To stališče je brez posebnega utemeljevanja in razmisleka očitno kot nekaj samoumevnega implicirano v njegovi privrženosti absolutno pojmovani zgodovinski metodi in slovenstvu. Z obeh vidikov je videti samo to, da je prevod sekundarno, neavtonomno besedilo, saj je po času nastanka vedno poznejši od izvirnika in po načinu obstoja vedno izveden iz tujega, neslovenskega besedila, torej po Kidričevi terminologiji neizogibno »zamučniški« in »neizviren«. Premočno stališče zgodovinarja, ki priznava pravo vrednost le tistemu, kar je nastalo prej, je Kidriča spravilo v položaj, da je videl kot zamudniška tako slovenska izvirna kakor v slovenščino prevedena besedila. Njegov pogled na literaturo so obvladovali hierarhični vidiki: primarna, absolutno pojmovana vrednota mu je bila izvirnost, v njeni luči pa ni ocenjeval samo slovenskih prevodov, ampak tudi avtohtona dela, in ob primerjavi z velikimi evropskimi književnostmi je odkrival v njih epigonstvo in zamudništvo.

SUMMARY

F. Kidrič was aware of the interlingual translation's generic special feature, which is, from the target text's point of view, its foreign origin. Nevertheless, he indiscriminately included both translations into Slovene and Slovene native texts, in chronological sequence, in the body of Slovene literature. He avoided any theoretical explanation or argumentation of this procedure, but its practical reason was obvious: the vast majority of Slovene writings from the 16th to the 19th century were translations, and consequently, without them the volume and history of Slovene literature would be drastically diminished. This integrative approach was carried out with shifts of historical perspectives on Slovene and comparative literature.

Kidrič did not deny the true identity of any translation, but generally tended to present translations into Slovene in the same way as Slovene originals: disregarding or minimizing the circumstance of a translation's double authorship and double cultural context, he focused on the translator's identity, motivation, education and skills, especially in his Slovene usage. Treating translation as an independent text, he reduced its inherent dimensions – except occasionally, when he chose to pay attention to the relationship between the original and the translation. Among the rare translations of works of higher artistic value, he favored "free" translations, above all acculturations, because he attributed to their translators more creativity and originality than to "literal" or regular translators.

Kidrič's incorporation of translations into the national literature was at the same time appreciative and circumventive. He instrumentalized translations as a substantial reinforcement of Slovene literature, while on the other hand, strictly observing the literature of a smaller nation within the broader European "frames", he acknowledged that it was always a follower, never an initiator of the great cultural and literary movements from the Reformation to Enlightenment; his ultimate conclusion that Slovene literature as a whole was a "late-comer" was rather deprecatory.